

Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΘΕΟΣ

Β_ΘΕ1. 5 Αθεΐα

Εφαρμόζοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Οι απόντες

«... δεν είναι ο Θεός
Αυτό που μας λείπει· εμείς
Λείπουμε και μας λείπει,
Έχουμε φύγει κ' είναι απών.

Τον γυρεύουμε τάχα ή μας γυρεύει
Και δε μας βρίσκει; Τον ποθούμε ή μας ποθεί
Και δε μας βλέπει το πρόσωπό του;

Εμείς έχουμε πεθάνει, ο θάνατός μας
Είναι ο μέγας θάνατος, δεν πέθανε ο Θεός.

Εμείς είμαστε οι απόντες απ' το δείπνο,
Αυτοί που λείπουν και δεν είναι, κλείστηκαν έξω,
Δεν πρόφτασαν ναρθούν, τρέχουν στους δρόμους,
Και σκουντουφλούν στη γη, χτυπούν την πόρτα.

Δεν έχουν πρόσωπο, δεν έχουν φως».

Θέμελης, Γιώργος, (1961), από τη συλλογή *Φωτοσκιάσεις*.

* * *

Θρησκευτικό συναίσθημα και λογική

«Είχα ακούσει από πολλά χρόνια πριν γι' αυτόν κι ανάμεσα στ' άλλα πως είναι αθεϊστής. Δεν πιστεύει στο Θεό. Ένα μονάχα μούκανε κατάπληξη: Είχα συνεχώς την εντύπωση πως μιλάει για εντελώς άλλα πράγματα. Και μούκανε κατάπληξη γιατί ακριβώς και πριν, όσες φορές έτυχε να μιλήσω με ανθρώπους που δεν πιστεύουν ή να διαβάσω τέτοια βιβλία, είχα συνεχώς την εντύπωση πως μιλάνε και γράφουν για κάτι άλλο, μόλο που μια πρώτη ματιά σου φαίνεται πως βρίσκονται μέσα στο θέμα. Άκουσε Παρφιόν, πριν λίγο μου έκανες μian ερώτηση· να η απάντησή μου· η ουσία του θρησκευτικού συναισθήματος δεν μπορεί να

υπαχθεί σε καμιά λογική, κι είναι απρόσιτη στον κάθε αθεϊσμό. Εδώ είναι κάτι άλλο και πάντα θάνατι κάτι άλλο. Είναι ένα θέμα που το θίγουν μονάχα οι αθεϊστές και θα γλιστράνε και θα μιλάνε γι' άλλα πράγματα».

Ντοστογιέφκι, Φ. (1991). *Ο ηλίθιος*. Μτφρ. Άρης Αλεξάνδρου Αθήνα: Γκοβόστης, τ. II, σελ. 45, 47.

* * *

Κατακτητές

«Προς τα πού πηγαίνουμε -ύστερα από το λύσιμο των δεσμών από το παλαιό έδαφος- δεν το γνωρίζουμε ακόμη. Όμως αυτό το έδαφος μας πυρπόλησε τη δύναμη, που μας εξωθεί προς το μακρινό, προς την περιπέτεια, με την οποία προωθούμαστε προς το ατέρμον, το αδοκίμαστο. Το ανεξερεύνητο.

Πρέπει να είμαστε κατακτητές· δεν μας απομένει άλλη επιλογή, μια και δεν έχουμε πια χώρα, όπου να είμαστε ιθαγενείς και εγκαταστημένοι μόνιμα...

Προς τα εκεί μας ωθεί ένα κρυφό και ενδόμυχο Ναι, Που είναι πιο ισχυρό απ' όλα μας τα Όχι... Τολμάμε το μακρινό... Η γη είναι ακόμη πλούσια και ανεξερεύνητη... Η δύναμή μας μάς σπρώχνει... προς τα εκεί που μέχρι τώρα έχουν δύσει όλοι οι ήλιοι... προς ένα νέο κόσμο...».

Νίτσε, Φρ. (1966). *Κατάλοιπα*. Munchen: v. K. Schlechta, Werke III, σελ. 478.

* * *

(Α)θέου αυταπάτη

«Ερώτηση: Πιστεύετε ότι οι άνθρωποι μέσα από την εξέλιξη βαδίζουμε προς την αλήθεια ή προς το ψέμα;

P. N.: Δεν είμαι σίγουρος. Αυτό που μπορώ να πω όμως είναι ότι υπάρχουν μερικά επαγγέλματα που πληρώνονται για να υποστηρίζουν ψέματα, όπως οι δικηγόροι. Δεν είναι ψεύτες με την κυριολεκτική σημασία της λέξης, αλλά προκειμένου να κερδίσουν μια δίκη μπορεί να πουν και πράγματα που δεν τα πιστεύουν. Ο επιστήμονας όμως δεν πρέπει ή δεν θα έπρεπε να το κάνει αυτό. Ο επιστήμονας πρέπει να ψάχνει την αλήθεια, ακόμη και αν η αλήθεια είναι το αντίθετο από αυτό που πιστεύει ή ακόμη και αντίθετη με τον τρόπο ζωής του. Ένας επιστήμονας που εξαπατά προσαρμόζοντας τα στοιχεία για να ταιριάζουν με τη θεωρία του θα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να εκδιώκεται από την επιστημονική κοινότητα».

Ερώτηση: Υπάρχει ένα σημείο στην ανθρώπινη Ιστορία μέχρι το οποίο μπορείτε να δικαιολογήσετε τους ανθρώπους που πίστευαν στον Θεό;

Ρ. Ν.: Υπάρχει. Το 1859, η χρόνια κατά την οποία εκδόθηκε "Η καταγωγή των ειδών" του Δαρβίνου. Αν σκεφτείτε, θα δείτε πραγματικά ότι και πριν από τον Δαρβίνο η εξήγηση της θεϊκής προέλευσης του ανθρώπου ήταν μια λανθασμένη ερμηνεία. Τότε όμως ήταν πολύ δύσκολο να εξηγηθεί και να γίνει κατανοητό πώς δημιουργήθηκαν τα πάντα και πώς έφτασαν να είναι έτσι όπως είναι».

Ερώτηση: Η φύση δεν «ξέρει» ότι υπάρχουμε. Αυτό το έχετε στον νου σας ως επιστήμονας όταν γράφετε ένα βιβλίο;

Ρ. Ν.: Φυσικά. Είναι στο πίσω μέρος του μυαλού μου, παρ' ότι αυτό για κάποιους μπορεί να σημαίνει ότι υπάρχει ένας Θεός που ξέρει και νοιάζεται. Είναι πολύ βαθιά στο δικό μου πιστεύω και στο αξιακό μου σύστημα ότι η φύση δεν ξέρει ότι υπάρχω. Δεν την ενδιαφέρει καν ότι υπάρχω».

Ντόκινς Ρίτσαρντ, συγγραφέας του βιβλίου «Η περί του Θεού αυταπάτη» (2007).
Συνέντευξη, περιοδικό *BHMagazine*, τ. 491, σελ. 28-36, 14/03/2010.

* * *

Υπάρχει Θεός;

«-Λέγε λοιπόν. Από πού ν' αρχίσουμε; Πρόσταξε. Απ' τον Θεό; Για το αν υπάρχει Θεός δηλαδή;

- Απ' όπου θέλεις άρχισε, ακόμα κι «αντίστροφα». Χτες μόλις υποστήριξες στου πατέρα πως δεν υπάρχει Θεός, είπε ο Αλιόσα και κοίταξε εξεταστικά τον αδερφό του.

-... Φαντάσου λοιπόν πως ίσως και γω να πιστεύω στο Θεό, γέλασε ο Ιβάν. Αυτό πια δεν το περίμενες, ε;

- Μα και βέβαια. Εκτός πια κι αν αστειεύεσαι και τώρα.

- Αστειεύομαι! Αυτό το είπαν και χτες στου σάρετς, πως αστειεύομαι. Βλέπεις, καλέ μου, υπήρχε ένας γέρος αμαρτωλός τον δέκατο όγδοο αιώνα, που είπε πως αν δεν υπήρχε Θεός θα 'πρεπε να τον εφεύρουμε· «S' il n'existait pas Dieu il faudrait l'inventer». Και πραγματικά ο άνθρωπος εφεύρε το Θεό. Και δεν είναι παράξενο κι ούτε θα 'ταν αξιοθαύμαστο που υπάρχει πραγματικά ο Θεός, μα είναι αξιοθαύμαστο που μια τέτοια ιδέα -η ιδέα της αναγκαιότητας του Θεού- μπόρεσε να τρυπήσει στο κεφάλι ενός τόσο άγριου και κακού ζώου όπως είναι ο άνθρωπος. Τόσο ιερή είναι αυτή η σκέψη, τόσο συγκινητική, τόσο σοφή και τιμάει τόσο τον άνθρωπο. Όσο για μένα, από καιρό πια τ' αποφάσισα να μη σκέφτομαι για το αν ο άνθρωπος δημιούργησε το Θεό ή ο Θεός τον άνθρωπο... Λοιπόν όχι μονάχα παραδέχομαι το Θεό πρόθυμα, μα παραδέχομαι και τη σοφία Του και το σκοπό Του -που αυτά πια μας είναι εντελώς άγνωστα. Πιστεύω στην τάξη, στο νόημα της ζωής, πιστεύω στην αιώνια αρμονία που μέσα της θα διαλυθούμε όλοι μας, πιστεύω στον Λόγο που προς αυτόν τείνει το Σύμπαν, το Λόγο που *ην προς τον Θεόν* και που είναι ο ίδιος ο

Θεός, κ.ο.κ. εις το άπειρον! Από λόγια πάνω σ' αυτό άλλο τίποτα. Νομίζω πως βρίσκομαι σε καλό δρόμο, ε; Κι όμως φαντάσου πως στο τέλος δεν παραδέχομαι αυτόν τον κόσμο του Θεού, δεν τον παραδέχομαι, αν και ξέρω πως υπάρχει, μα δεν τον αναγνωρίζω καθόλου. Δεν είναι πως δεν παραδέχομαι το Θεό, νιώσε το αυτό, μα τον κόσμο που δημιούργησε αυτός, τον κόσμο του Θεού δεν τον παραδέχομαι κι αρνιέμαι να τον παραδεχτώ...[...]. [...]Ας είναι, ας είναι, όλα αυτά θα γίνουν, το παραδέχομαι, μα δεν το αποδέχομαι κι ούτε θέλω να το αποδεχτώ! Ας συναντηθούν ακόμα και οι παράλληλες ευθείες κι ας το δω και μονάχος μου: θα το δω και θα πω πως συναντήθηκαν, μα δε θα το αποδεχτώ...[...].»

Ντοστογιέφκι, Φ. (1990).Αδελφοί Καραμαζώφ. Μτφρ. Άρης Αλεξάνδρου. Αθήνα: Γκοβόστης, τ. ΙΙ, σσ 123-126.

* * *

Διερευνώντας (υλικό δραστηριοτήτων):

«Ό,τι δεν είναι ο άνθρωπος πραγματικά, αλλ' επιθυμεί να είναι, αυτό το κάνει Θεό του ή αυτό είναι ο Θεός του».

«...διότι δεν δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο κατ' εικόνα του, όπως λέγεται στη Βίβλο, αλλ' ο άνθρωπος τον Θεό κατ' εικόνα του... Κάθε Θεός είναι ένα όν της φαντασίας, μια εικόνα και μάλιστα μια εικόνα του ανθρώπου, αλλά μια εικόνα την οποία ο άνθρωπος θέτει έξω από τον εαυτό του και την παρουσιάζει ως ένα ανεξάρτητο όν».

Feuerbach, L. (1851). *Vorlesungen über das Wesen der Religion*, Leipzig, σελ. 293.

* * *

«Η απόλυτη ουσία, ο Θεός του ανθρώπου είναι η ίδια η δική του ουσία... Η συνείδηση του Θεού είναι η αυτοσυνείδηση του ανθρώπου, η γνώση του Θεού είναι η αυτογνωσία του ανθρώπου».

«Ο άνθρωπος είναι για τον άνθρωπο Θεός (homo hominis Deus est)... Το μυστικό της Θεολογίας είναι η ανθρωπολογία... Ο άνθρωπος είναι το κέντρο της θρησκείας, ο άνθρωπος είναι το τέλος της θρησκείας».

Feuerbach, L. (1841). *Das Wesen des Christentums*, Leipzig κεφ. 1, σελ. 6· κεφ. 2, σελ. 15· κεφ. 28, σελ. 325-326· κεφ. 19, σελ. 222.

* * *

«Η θρησκευτική αθλιότητα από τη μια μεριά είναι η έκφραση της πραγματικής αθλιότητας κι από την άλλη είναι διαμαρτυρία εναντίον της πραγματικής αθλιότητας. Η θρησκεία είναι ο στεναγμός της καταπιεσμένης πλάσης, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου, καθώς και το πνεύμα α-πνευματικών συνθηκών... Είναι το όπιο του λαού».

Κάρλ Μαρξ (από την «Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου», 1844).

* * *

«...η κριτική της θρησκείας είναι η προϋπόθεση για κάθε κριτική... Ο άνθρωπος που δεν θα έχει βρει στη φαντασμαγορική πραγματικότητα του ουρανού, όπου αναζητούσε έναν υπεράνθρωπο, παρά την αντανάκλαση του εαυτού του, δεν θα είναι πια διατεθειμένος να βρίσκει απλώς την ομοίωσή του, τον μη-άνθρωπο, εκεί όπου αναζητά, και υποχρεωτικά πρέπει να αναζητά, την αυθεντική του πραγματικότητα. Η βάση της αντιθρησκευτικής κριτικής είναι: ο άνθρωπος κάνει τη θρησκεία, όχι η θρησκεία τον άνθρωπο».

Μαρχ, Κ. (1978). *Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Κράτους και του Δικαίου*. Μτφρ. Μπ. Λυκούδης. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 17.

* * *

Κριτικά σχόλια στις θέσεις του Μαρξ

«Ο Μαρξ θεώρησε και έκρινε τη θρησκεία μόνο από κοινωνικο-δυναμική σκοπιά, δηλ. από το ποιο ρόλο παίζει στο κοινωνικό φαινόμενο και γίνεσθαι, πάντοτε σε σχέση με το επαναστατικό του όραμα και πρόγραμμα. Ο ισχυρισμός του ότι η θρησκεία είναι δημιούργημα του ανθρώπου μπορεί να θεωρηθεί σωστός, αν με τον όρο «θρησκεία» εννοούμε μόνο τις θρησκευτικές παραστάσεις και μορφές ζωής (διδασκαλίες, προσευχές, δόγματα, λατρευτικούς τύπους κ.ά.). Ο άνθρωπος πάντοτε δημιουργεί στον εαυτό του παραστάσεις, εικόνες και έννοιες για το Θεό. Ωστόσο ποια λογική θα μας υποχρέωνε να δεχτούμε ότι όλες αυτές οι εικόνες που δημιουργεί ο άνθρωπος, ταυτίζονται με την ίδια την ύπαρξη του Θεού, ώστε ο Θεός να είναι μόνο προϊόν της ανθρώπινης σκέψης, αντανάκλαση του ανθρώπου και των μεταβαλλόμενων συνθηκών της ζωής του; Ή ποια λογική μπορεί να αποκλείσει την ύπαρξη του Θεού, επειδή οι άνθρωποι, ανάλογα με τις συνθήκες που ζουν, δημιουργούν κάθε φορά και αντίστοιχες αντιλήψεις και παραστάσεις για το Θεό-που πάντοτε είναι ανεπαρκείς και όχι σπάνια προβληματικές; Ο Θεός δεν ταυτίζεται με τις θεολογίες μας. Είναι απείρως πιο πέρα απ' όσα λέμε γι' Αυτόν.

Η άποψη του Μαρξ ότι η θρησκεία είναι συνέπεια μόνο της κοινωνικο-οικονομικής αλλοτρίωσης του ανθρώπου και των αντίστοιχων μ' αυτές δομών ζωής δεν ευσταθεί. Διότι από την απροκατάληπτη μελέτη της ιστορίας διαπιστώνεται αναμφισβήτητα ότι πάντοτε οι άνθρωποι θρήσκειαν, με τούτο ή τον άλλο τρόπο. Επίσης ότι η θρησκεία δεν συνδέεται με μια μόνο μορφή κοινωνίας, σαν αυτή που δίκαια προβληματίσε και που αγωνίστηκε να αλλάξει ο Μαρξ, αλλά εμφανίζεται σε κάθε είδους κοινωνία. Έτσι, ακόμη και αν αρθούν οι αλλοτριωτικές και απάνθρωπες συνθήκες ζωής, αυτό δεν θα σημάνει κατ' ανάγκη και το τέλος της αληθινής θρησκείας. Ίσως θα σημάνει το τέλος μιας αλλοτριωμένης και συμβιβασμένης θρησκείας, κάτι που το εύχονται και επιδιώκουν όσοι θρησκεύουν αληθινά».

Καριώτογλου Α., - Κεσόποπουλος Α., - Παπαευαγγέλου Π., - Τσανανάς Γ., (³1991). *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα, Β' Λυκείου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ σελ. 159 (σχολικό εγχειρίδιο).

* * *

«Η φοβερότερη μορφή αθεΐας σίγουρα δεν είναι αυτή που εμφανίζεται στον στρατευμένο και παράφορο αγώνα εναντίον της ιδέας του ίδιου του Θεού, αλλά αυτή που εμφανίζεται στην αθεΐα της πρακτικής ζωής, στην αδιαφορία και στην ψυχρότητα. Αυτή τη μορφή αθεΐας συχνά τη συναντάμε στους κατ' όνομα χριστιανούς. Η παράφορη εξέγερση και πάλη κατά του Θεού μπορεί να οδηγήσουν σε περισσότερο φως και σε υψηλότερη μορφή θρησκευτικής σκέψης. Η αθεΐα ακόμη μπορεί να είναι και εξυπηρετική... μπορεί να είναι ένα μέσο αποκαθαρμού και απελευθέρωσης από δουλικές αντιλήψεις περί Θεού οι οποίες είναι παραμορφώσεις του κοινωνιομορφισμού. Η αγανάκτηση που οι χριστιανοί δείχνουν έναντι των αθεϊστών και της στρατευμένης αθεΐας, συχνά είναι ευτελής διότι είναι δικές τους παραμορφωμένες αντιλήψεις για το Θεό και ο δικός τους άθεος βίος που προκαλούν αυτή την αθεΐα. Απέδωσαν στο Θεό τις χειρότερες ιδιότητες: αυτοϊκανοποίηση, ανόητη εμμονή, θηριωδία και αγάπη για την πιο χαμηλή υποταγή».

Μπερντιάεφ, Ν. (1967). *Αλήθεια και Αποκάλυψη*. Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις Χρήστου Μαλεβίτση. Αθήνα: Δωδώνη, σελ. 149.

* * *

«Το δεύτερο ήμισυ του ΙΘ' αι. πολλά μέλη της ευρωπαϊκής διάνοησης πείστηκαν με υποτιθέμενα επιστημονικά επιχειρήματα πως δεν υπάρχει Θεός και πως η πίστη στο Θεό ήταν ασυμβίβαστη με την ύπαρξη της επιστήμης. Οφείλει κανείς να ομολογήσει πως αυτό το επιχειρήμα υπέρ του αθεϊσμού είναι το πιο

αφελές και το πιο ισχνό. Βασίστηκε στην πίστη πως της επιστήμης της αξίζει απόλυτη υπεροχή, όχι μόνο υπεροχή πάνω από το σύνολο της γνώσης, αλλά και πάνω από το σύνολο της ανθρώπινης ζωής· πως η επιστήμη είναι ικανή να λύσει όλα τα προβλήματα... Η υπόθεση πως η επιστήμη απέδειξε πως ο Θεός δεν υπάρχει, δεν έγινε από την ίδια την επιστήμη, αλλά από μια φιλοσοφική θεωρία, με την οποία σχετίστηκε. Ο επιστημονισμός δεν είναι επιστήμη, παρά μια φιλοσοφία, η οποία προϋποθέτει μια πίστη».

Μπερντιάεφ, Ν. (1967). *Αλήθεια και Αποκάλυψη*. Εισαγωγή-μετάφραση-σημειώσεις Χρήστου Μαλεβίτη. Αθήνα: Δωδώνη, σελ. 153 & 154.

* * *

«Ο γνήσιος Χριστιανισμός αποκαλύπτει τον «τρελό έρωτα» του Θεού για τον άνθρωπο –τον μανικόν έρωτα, το φίλτρον, όπως έλεγε ο Νικόλαος Καβάσιλας- και την κάθοδο του Χριστού στην κόλαση, για να καταλύσει την κόλαση. Πάντως για να παρακολουθήσουμε μιαν άλλη πλευρά της ευαισθησίας των αθέων- στενά δεμένη με την ευαισθησία τους για ελευθερία- ο Χριστιανισμός μήπως δεν φαίνεται σε πολλούς σαν θρησκεία νόμου και τιμωρίας, πολύ περισσότερο τρομακτική, όταν μάλιστα υπέστη κανείς την επίδρασή της μέσα σε ένα χριστιανικό περιβάλλον; Σε τέτοια περιβάλλοντα οι ενήλικες σπάνια αντιστέκονται στον πειρασμό να χρησιμοποιήσουν το Θεό για να επιβάλλουν στα παιδιά την εκμάθηση των ηθικών και κοινωνικών απαγορεύσεων. Μήπως ο άθεος δεν υψώνεται συχνά σαν ελευθερωτής πατροκτόνος, σαν “εικονοκλάστης” αυτής της παιδαριώδους αντίληψης για το Θεό που την κατήγγειλε ο Freud κάτω από το όνομα του “σαδιστή πατέρα”; Αν αποκρούει τις “αξίες” και το Θεό που τις εγγυάται, μήπως δεν το κάνει παρά για να προσλάβει μια καθολική ελευθερία και υπευθυνότητα;».

Clément, OI. (1973). *Η θεολογία μετά τον “θάνατο του Θεού”*. Δοκίμια για μιαν απάντηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο αθεϊσμό. Αθήνα: Αθηνά, σελ. 53-54.

* * *

Βαθιά στις σκοτεινές κοιλάδες πεθαίνουν οι πεινασμένοι.
Αλλά εσύ τους δείχνεις το ψωμί, και τους αφήνεις να πεθαίνουν.
Εσύ έχεις θρονιαστεί αιώνιος κι αόρατος
κι αστράφτεις ανελέητος πάνω απ' το αιώνιο Σχέδιό σου.

Άφησες να πεθάνουν οι νέοι κι οι χαροκόποι
μα αυτούς που θελαν να πεθάνουν, δεν τους άφησες...

Πολλοί από κείνους που τώρα έχουν σαπίσει
πιστεύανε σε σένα, και πεθάναν γεμάτοι εμπιστοσύνη.

Άφησες τους φτωχούς φτωχοί να μείνουν χρόνια και χρόνια
γιατί ήτανε οι πόθοι τους πιο όμορφοι απ' τον Παράδεισό σου.
Πεθάνανε, αλίμονο, πριν δουν το φως σου
πεθάνανε μακάριοι, όμως – και σαπίσαν παρευθύς.

Λένε πολλοί πως δεν υπάρχουν και τόσο το καλύτερο.
Μα πως μπορεί να μην υπάρχει αυτό που μπορεί έτσι να ξεγελά;
Αφού τόσοι και τόσοι ζούνε από σένα και δεν μπορούν χωρίς
εσένα να πεθάνουν – πες μου, τι σημασία έχει – τ' ότι δεν υπάρχουν;

Μπέρτολτ Μπρεχτ, Ύμνος στο Θεό. Μελοποίηση: Ζωή Τάχα.

* * *

«Αυτός που δεν αγαπάει τον αδελφό του, τον οποίο βλέπει, δεν μπορεί να
αγαπάει το Θεό, τον οποίο δεν βλέπει»

Α' Ιω. 4,20.

* * *

Αναπλαισιώνοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Διάλογος

«Αρχές της δεκαετίας του '80 προστέθηκε η έκπληξη των “νεορθόδοξων”. Κάποιοι συγγραφείς και καλλιτέχνες της Αριστεράς, “κομμουνιστές αλλά όχι μαρξιστές”, όπως χαριτολογούσε ο Κωστής Μοσκόφ, άρχισαν να μιλάνε για την Παράδοση, την εκκλησιαστική Ορθοδοξία, την ελληνική ταυτότητα. Η γλώσσα τους δεν είχε τίποτε να κάνει με τα ξύλινα φληναφήματα που ακούει ο Νεοέλληνας από την “επίσημη” εκκλησία, τα ηθικολογικά κηρύγματα, τα “θρησκευτικά” του σχολείου.

Οι δημοσιογράφοι μπερδεύτηκαν: “τι είναι αυτοί”; απορούσαν. “Ορθόδοξοι δεν είναι, αφού η κατεστημένη Ορθοδοξία μιλάει άλλη γλώσσα, όμως κάτι νέο δείχνουν στην Ορθοδοξία - να τους πούμε, λοιπόν Νεορθόδοξους”!

Θόρυβος στον Τύπο “διάλογος Ορθοδοξίας και Μαρξισμού”, πολιτικό ζητούμενο η κοινωνιοκεντρική ελληνικότητα ένσαρκη στη λαϊκή ευσέβεια: να συνειδητοποιηθεί σαν αντιπρόταση στον Ιστορικό Υλισμό μαρξιστών και

“φιλελεύθερων”. Για πρώτη φορά η αμφισβήτηση σάρωνε όχι μόνο την επιδερμική συμπτωματολογία, σκόπευε τον ξιπασμένο μεταπρατισμό, τα δάνεια ιδεολογικά δεκανίκια».

Χ. Γιανναράς, «Επετειακή αναδρομή», εφημ. *Καθημερινή*, 18.11.2007.

* * *

Εκκλησία και Αριστερά

«...Η συζήτηση, στον δημόσιο χώρο, πραγματικοτήτων με δημόσιο χαρακτήρα, καθώς εντός αυτού αναπτύσσονται, με αυτόν διαλέγονται, από αυτόν επηρεάζονται και αυτόν συνδιαμορφώνουν, δεν αποτελεί πολυτέλεια, πολύ περισσότερο δεν αποτελεί ύποπτη υπερβολή, απερισκεψία, αλλά βαθιά αναγκαιότητα η οποία κυρίως και πάνω από όλα συνδέεται με την ιστορική στιγμή. Τόσο η Εκκλησία, όσο και η Αριστερά, αποτελούν σημεία αναφοράς μεγάλων τμημάτων του ελληνικού λαού, από τα οποία απαιτείται τολμηρή και ξεκάθαρη κατάθεση θέσεων. Βέβαια, μια τέτοια προσπάθεια προϋποθέτει κατάφαση στην αλλαγή ενός κόσμου που αλλάζει και μας αλλάζει, τη στιγμή που όσο εμείς αλλάζουμε τον αλλάζουμε. Ένα πέρασμα, δηλαδή, από την ανεύθυνη παρακολούθηση-ενοχοποίηση της ζωής των άλλων, στην έμπονη ζωή με τον άλλο, ζωή για τον άλλο, ζωή στον άλλο. Μια αναχώρηση από την εργαλειακή - συστημική κατανόηση του ανθρώπου και μια αυτοπαράδοση στο θαύμα του κοινού, όχι κατ' ανάγκην ταυτόσημου, βηματισμού...».

Σταμούλης, Χρ., για το συνέδριο «Εκκλησία και Αριστερά», που οργάνωσε το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, σε συνεργασία με την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, 22-23 Ιανουαρίου, στη Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε από: <http://www.alterthess.gr/content/ekklisia-kai-aristera> & <https://enthemata.wordpress.com/2013/01/20/ekklisia/>, (12/8/2016).

* * *

Αξιολογώντας (υλικό δραστηριοτήτων):

«Πιστεύω, Κύριε! Αλλά βοήθησέ με, γιατί η πίστη μου δεν είναι δυνατή».

Μκ. 9, 24.